

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון ת"ג | פרשת מוקד | תש"פ | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

האם מהני היתר בעלה בעיר כשנתן לה רשות ללכת למקום היחוד

א - אמרין בקידושין (פא) אמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד. רב ביבי איקלע לבי רב יוסף בתר דכרך ריפתא אמר להו שקוליה דרגא מתותי ביבי, והא אמר רבא בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד, שאני רב ביבי דשויבנתיה הואי וגייסא ביה.

ופרש"י (סו) אין חוששין לה משום יחוד - להלקות דמסתפי מבעל השתא אתי. [וכ"כ הר"ן (שם ל"ב)].

וכתבו **התוס' (סו)** - פ"י בקונטרס אין חוששין להלקות משמע מתוך פירושו הא איסורא מיהא איכא, וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך על רב יוסף דקאמר שקוליה דרגא מתותי ביבי והאמר רבא בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד, ומאי קושיא נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא, ונראה לפרש אין חוששין כלל משום יחוד ואפילו איסורא ליכא. ע"כ. וכן הוא בתוס' הרא"ש ובתוס' רבינו פרץ (סו).

וכן פירש **הריטב"א (מהדו"ב פא)** דאפ"י איסורא ליכא. ופ"י טעמא משום דבעלה בעיר מירתת סבר השתא אתי השתא אתי ולא אתו לודי איסורא. [אלא דסיים דמן דצניעו אפ"י בעלה בעיר לא יתייחד משום הרחק מן הכיעור. ע"כ. וכ"כ בר' ירוחם (אוי"ח נתיב כ"ג ח"א)].

וכדברי התוס' מבורר בדברי **הרמב"ם** דכתב (פכ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ב) - אשת איש שהיה בעלה בעיר אינה חוששת לייחוד מפני שאימת בעלה עליה, ואם היה זה גס בה כגון שגדלה עמו או שהיתה קרובתו לא יתייחד עמה ואע"פ שבעלה בעיר. ע"כ.

וענין **ביש"ט** (קדושין פ"ד סי' כ"א) דאחר דהביא דברי התוס' כתב דכן יראה דעת הרמב"ם (שם) **והסמ"ג** (לאוין קכ"ב) וכן דעת רוב המחברים. [וענין **בט"ז** (סי' כ"ב ס"ק ז') דכתב דאף לדעת הרש"י ליכא איסור ע"ש]. וכדברי התוס' והרמב"ם פסק לדינא **בשו"ע** (סי' כ"ב ס"ח).

אולם **הב"ח** (סי' כ"ב אות ז') נקט לדינא דלכתחילה אסור להתייחד אפילו בעלה בעיר כפרש"י והר"ן, ודלא כמ"ש בשו"ע.

וענין **בח"מ** (סי' ק"י) דציין לדברי הרש"י והתוס' דנח' אי אפי' לכתחילה שרי, ולדברי הב"ח. ונראה מדבריו דיש מקום לחוש לדבר. וכן **הב"ש** (סי' ק"י) כתב דדברי המחבר כשיטת התוס' ולרש"י אסור ואין לוקין עליו. ומשמע נמי דס"ל דיש מקום להחמיר בהו.

וענין עוד **בהכמת אדם** (סי' קכ"ו ס"ח) דהביא ברישא דעת הרמב"ם והשו"ע, והדר כתב דדעת רש"י לאסור לכתחילה.

וכן בעל **הבן איש חי** (בספרו עוד יוסף חי פרשת שופטים ס"ו) כתב דאע"ג ד"א דאם בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד, ומשמע נמי דרש"י ודעימיה איסורא מיהא איכא.

אך **בקיצור שו"ע** (סי' קכ"ב ס"ד) לא הזכיר דעת המחמירים. וענין **בדובב מירשים** (ח"א סי' ה') דכתב דמצד הדין היכי שבעלה בעיר מותרת להתייחד ובסתימת המחבר, וכבר הכריע הרש"י (ישי"ש קדושין פ"ד סי' כ"א) דדעת רוב המחברים כשיטת התוס' והרמב"ם והסמ"ג (לאוין קכ"ב) דאפ"י לכתחילה מותר היכא דבעלה בעיר. וכ"כ **בדבר הלכה** (סי' ז' ס"א) משמיה **דהחזו"א** דאפשר להקל בהו.

שמעתא אליבא דהלכתא

עשה שריטה ברכב חברו, כמה חייב לשלם

א. איסור להזיק ממון חברו. **ב.** שומת הנזק. **ג.** חפץ שאין לו ערך בשוק. **ד.** אופן השומא. **ה.** ניתן לתקן. **ו.** דעת האחרונים בהו. **ז.** חובת תיקון או תשלומים. **ח.** ביצוע התיקון ע"י המזיק או ע"י הניזק. **ט.** לא פחת ערכו או שאינו עומד לתיקון. **י.** יוקרא וזולא. **יא.** יש ביטוח על החפץ. **יב.** ספק אם הזיק. **יג.** יש אומדנא דמוכח או רגלים לדבר שהזיק.

א. איסור להזיק ממון חברו

תנן **בב"ק** (כז) **לדום מועד לעולם** בין שוגג בין מזיד. ועפ"י"ו כתבו **הטשו"ע** (ח"ומ"ט סי' ע"ח ס"א) שאסור להזיק ממון חברו, ואם הזיקו, אע"פ שאינו נהנה, חייב לשלם נזק שלם, בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס. וכתב **הרמ"א** (שם ס"א א-ב) דדווקא שאינו אנוס גמור. וע"י **בית דין** (ב"ב סי' ק) דאיסור זה הוא משום ואהבת לרעך כמוך ולפני"ע, וכבר האריך בזה **בקהלות יעקב** (ב"ק סי' א). ואף אם לא מתה בהבמה ולא נשבר הכלי אלא הזיקו ונפחתו מדמיהם פחת שאינו חוזר, חייב לשלם הפסד הפחת כמבואר בסמ"מ ת"ג (ס"ג א-ב), שפ"ו ושי"מ (ס"ג ד) ועוד מקומות.

ב. שומת הנזק

ולענין שומת הנזק שנינו **בב"ק** (א"א) אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין. ופרש"י מנהג דינין הוא שאין שמין לא לגנב ולא לגזלן שאם גנב וגזל בהמה או כלים ונפחתו אצלו אין שמין הנבילה והשברים לבעלים שיחזיר גנב הפחת אלא ישלם בהמה וכלים מעולים והשברים שלו. ועיי"ש דתנן (נ"ה) ירדה כדרכה והזיקה משלמת מה שהזיקה, כיצד משלמת מה שהזיקה שמין בית סאה באותה שעה כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ר' שמעון אומר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים אם סאה סאה אם סאתים סאתים. ואמרו בגמ' (נ"ה) מנה"מ אמר רב מתנה דאמר קרא ובער בשדה אחר מלמד ששמין על גב השדה. וכן הוא בשו"ע (ס"ג ט"ז). וע"י בס"י ת"ג ותי"ט.

וע"י **חזו"א** (ב"ק סי' ק) שתמה על דין ההלכה דלא ככלי או בהמה שהזיקה שמין את כל בהמה כמו שהיתה שוה וכמה היא שוה וזו שומת הנזק, א"כ הדין נותן ששמין כל השדה כמה נפחתה דמיה והכא לא שיימין כל השדה למכור אלא כקמה בלא קרקע כפי' ולזה מוצרכין קרא בלא קרא הוי שיימין את הנזק בפני"ע, וי"ל דלא דמי לכלי ובהמה דהתם השיויו הוא מחמת שלמותו ובשלמות צורתו וכלי הוי בהמה, וכל חלק אינו כלי ולא בהמה, וכח"כ נעשה בהפך חלק ממנו, והלכך השומא בכלי, אבל אכלה תבואה מן השק אין שמין כל השק שאין שק קונה שם לעצמו אלא כל גרעין וגרעין בפני"ע, ואם אכלה מן השק משלמת מה שאכלה אם סאה, סאה, ואם סאתים, סאתים, והיה הדין נותן דגם באכלה קמת השדה שמין בפני"ע ובה חדשה תורה דשמין אגב שדה אחר, ע"כ. ועיי"ש שאם אדם קלקל כותל בית שאם נישום כל הבית אינו נפחת כ"כ, כיון שאין בית עומד למכירה אלא לתקן בדקה, משלם הוצאות התיקון. וע"י להלן לענין חייב דמים או תיקון. וע"י **בחפץ חיים ופועלו** (ח"א ד' קס"ה) בשם הח"י. וכן **תשובות והנהגות** (ח"ד הנהגת הגר"ח אות קכ"ב) בשם הגר"ח, אולם כבר פשט מנהג בתי דנים לפסוק בזה **כהחזו"א**, וכן דעת **הגר"ש זצ"ל** (קונטרס ח"ל חובל ומזיק אות ג). ולפי **החזו"א** יוצא שמי שפגע ברכב ושרב פנס וכדו' לא משערים הנזק לפי ירדת הערך של הרכב כולו אלא לפי נזק הפנס בלבד כי דרך העולם להחליפו ולהחשיבו כדבר נפרד. ושור"ר שכ"כ **במשפט שלמה** (נזקין סי' ו').

ג. הפין שאין לו ערך בשוק

אלא שלפעמים דבר הניזוק אין לו ערך בשוק ורק כלפי הבעלים שווה כסף, ומצינו **לנתיבות** (סי' קמ"א ס"א וע"י סי' סו ס"ק ל"ג) שנקט שכל חפץ שאין אפשותו למכור בשוק אין המזיק חייב לשלם על הזיקה, דכיון שהדבר שוה רק לבעליו ואין לו ערך בשוק נחשב כדבר שאין לו ערך ואין לו דין מזיק.

אמנם בערך שי (סי' שפ"ו ס"א) הקשה על הנתיבות דמה בכך שאינו שוה למכור בשוק, כיון שהוא שוה לבעלים והוא הזיקו, למה לא ישלם. **והקהלות יעקב** (ב"ק סי' ל"ט-מ) הקשה על הנתיבות מהא **דגיטין** (ג"ב) שהכניסם שפגלו במקדש מזידים חייבים, ופרש"י דחייבין לשלם לבעלים, שהרי צריכין להביא דורון, ואי נמי נדבה היא קשה לענינו שצריכין לקרבו, והרי להביא דורון היה מבקש. והרי זה שאניס כוללים להביא דורון, אינו נמכר בשוק, ומי"מ חייבים המפגלים. וכן פסקו **המקור חיים** (תשובה לא), **הראשונים בשמים** (ח"ומ"ט סי' ק"א אות ב), **החזו"א** (שם), **המנח"ש** (תני סי' קל"ח), **האבן שרעאל** (ח"ח סי' ק"ד) ו**הנאוה לציון** (ח"ומ"ט סי' ד). וכן מנהג בית דין אחר"י לחייב בבכ"ה. [וחפץ ישע לו ערך רגשי בלבד כגון תבנית של זקניו וכדו', אע"פ שצריך לפנים דאם הניזק אינו מוכר מ"מ חייב בשוקו. ואם יש ערך של דמים. אמנם שמענו בשם הגר"ח **נוסב"א שליט"א** שיצא לחדש דאם הניזק יכול לפתח שוב את התמונות חייב המזיק לשלם הוצאות הפיתוח מדינא דגרמי, ואכמ"ל].

ד. אופן השומא

אלא דיש לעיין איך שמים בכח"ג ערך דבר הניזוק. ובאמת דעת **המנח"ש** (שם) שבדבר שהוא ממש ממון נראה דצריכים לשלם לו כפי שהוא צריך להוציא כדי לקנות חפץ כזה שהפסידוהו ולא נמדד כלל בכמה יוכל למכור זה לאחרים, ולפעמים משלמים לו פחות, דהתורה אמרה מכה נפש בהמה ישלמהו היינו ישלמהו היינו להשלים שיהיה לו בהמה אחרת ולא מספיק מה שישלם לו שבעורו שהי' מקבל אילו לא מוכר לאחרים, ע"כ. ו**בשפ"ו שמו משפט** (ח"א סי' ק"ב) כתב משמיה **דהגר"ש זצ"ל** שאם הניזק מוכן היה לשלם בעד עסקת חליפין שיקבל חפץ חדש והוא יתן תמורתו את החפץ הישן עם תוספת דמים לפי"ז עומדים על שומת חפץ הישן. ובדרך זה שמענו בשם הגר"ח **נוסב"א שליט"א**.

ודעת **הגר"ח זצ"ל** (שמרו משפט ח"א סי' ק"ב) דיש לשום את ערך החפץ בעצמותו, ע"י שישומו את החפץ הישן בשמאות יחסית לחפץ חדש, וכגון אם בגד חדש תקופת השימוש בו שלש שנים, הרי שלאחר שנה נחשיב אותו שפחת שליש שוויו וכן ע"ז הדרך לפי יושנו של הבגד. [והעירוני ישע לעיין בזה כי הרי השימוש של השנים הראשונות שווה יותר מהשנים האחרונות שאין הבגד בטיבו כ"כ ואיך אפשר לחלק לפי השנים שוה בשוה].

ולפי"ז בני"ד אם שבר פנס של רכב וכיוצ"ב אפי' אין לו שווי בשוק מחמת שהוא משומש וישן וכדו', יש לשער הנזק כנ"ל.

ה. ניתן לתקן

אלא דאכתי יש לעיין במקום שניתן לתקן הנזק האם על המזיק חל חובת דמים לשלם הפחת או שחל עליו חובת תיקון לשלם דמי התיקון או לדאוג לתיקונו. ואיכא כמה נפ"מ בזה וביניהם כשהחפץ בכללו לא ירד מערכו מחמת הנזק אבל ברצון הבעלים לתקנו, או להפיק ממנו במקום שירידתו קטנה גדולה ותיקונו קטן ממנה ורצון המזיק לתקנו. כתב **הרמב"ם** (שנו"פ פ"ה א-ב) ואלו דברים שאין נשבעין עליהן מן התורה, הקרקעות והעבדים כו' אע"פ שהודה במקצת או ישע עליו עד א' כו', ועל כולן נשבע שבועת היסת אם היתה שם טענת ודאי. ועל כן התובע את חברו, שתי שדות מוכרת לו והלה טוען על מוכרתו לך אלא א' כו', הרי הוא נשבע היסת, וכן החופר בשדה חבירו בורות שיחין ומערות והפסידוהו והרי הוא חייב לשלם בין שטענו שחפר והוא אומר לא חפרתי, או שטענו שחפר ב' מערות והוא אומר לא חפרתי אלא א' או שהיה שם עד א' שחפר והוא אומר לא חפרתי כלום, הרי זה נשבע היסת על הכל, ע"כ. מבורר שטענה על נזק בקרקע נחשבת כטענה על קרקע. וביאר **המגיד משנה** (שם) שיצא לרמב"ם דין זה מהא דאמר רב"מ (נ"ה), עיי"ש.

אולם **הראב"ד** (שם) כתב על הרמב"ם דנראין דברים שתבעו למלאות החפירות ולהשוות החצירות, אבל אם תבעו לשלם פחתו הרי הוא חייב תביעת ממון וכמי שאמר לו חבלתי ב' שתיים והוא אומר לא חבלתי אלא אחת, ע"כ. וע"י **ברשב"א** המובא בב"י בריש סימן צ"ה שדעתו כהראב"ד, וכ"כ **הב"ש** שם.

ומשמעותו שליון הראב"ד שאינו חולק על הרמב"ם אלא בא לבארו. אולם **המגיד משנה** שם למד שהראב"ד חולק על הרמב"ם וכתב ליישב קושיא התראב"ד שאין חילוק זה נכון שהרי אין ביד התובע להכריח לנתבע למלאות החפירות אלא אם רצה משלם לו נזקו והפסדו ולתקן או להפיק ממנו במקום שירידתו קטנה גדולה ותיקונו קטן ממנה ורצון המזיק לתקנו. **הב"ש** (ש"ס ז'ה) ו**הרמ"א** (ס"ג ו') נקטו דפליגי. וכן הוא בפוסקים דלקמן פרט לדעת השי"ח כמבואר בסמוך. נמצא להרמב"ם לפי הבנת המ"מ תביעת על בורות כו' חשיבה תביעת קרקע ואין התובע יכול להכריח למלאות חפירות אם רוצה ליתן דמים, רק אם ירצה התובע למלאות אותם א"כ הנתבע ליתן דמים. ודעת הראב"ד שהדבר תלוי באופן התביעה ותיקון או דמי חפירות.

ו. דעת המחמירים בזה

וע"י **בשו"ע** ח"ומ"ט סי' צ"ה (ס"ג ו') שפסק הרמב"ם. ו**הרמ"א** (שם) פסק כהראב"ד. וכת' **הסמ"ע** (סי' ק"י) דפלוגתה השו"ע והרמ"א תלויה בפלוגתא שהביא הרמ"א שם בסעי' שאחר זה, עיי"ש.

אולם **השי"ח** (ח"י כ"ח) כתי' דלעולם הרמב"ם והראב"ד אין פליגי, ושהעיקר בהבנת השי"ח ב"מ המובא במגיד משנה היא כרש"י מדברי שחפר בורות הו' ותובע ממנו קרקע לתקן הנזק, אבל אם תובע ממנו דמי הנזק אין הדבר בכלל קרקע. ומש"כ המ"מ שדברי הראב"ד אינם נכונים שהרי אין ביד התובע להכריח לנתבע למלאות לו החפירות אלא אם רצה משלם לו נזקו והפסדו והלכך מ"ל לתבע בדמים ומה ל' לתבע למלאות כאן וכאן תביעתו דמים הבאים מחמת קרקע. ק"ל. א"ל זה נכון דאע"ג דקיי"ל בס"י שפ"ו דשמין למזיק, היינו היכא דא"א לתקן הנזק, אבל היכא שאפשר לתקן **מסתברא שחייב המזיק לתקן הנזק**, ואפי' תימא שאין חייב, מ"מ דעת הראב"ד נכונה, וכונתו דהיכא שאפשר למלאות החפירות ואף שאינו חייב לשלם אלא דמים מ"מ ודאי בדמים שיתן לו ימלא החפירות, א"כ תביעת קרקע היא, ע"כ. מבורר שדבר העומד לתיקון בכלל טענת קרקע. ועוד מציד מחובת המזיק לתקן הנזק, ואם א"כ בתיקון אינו אלא תביעת דמים, וכן נקט ברס"י שפ"ו. וכן דעת **הערוה"ש** (רס"י שפ"ו). והעירוני שכן נ"ר **מהנתיבות** (סי' שמ"ק א) שכל מזיק מחויב להחזיר הנזק כמו שהיה לפני

אולם התומים (סי' צה ס"ק ז) כתב דנרא' החמ"מ (שם) דאין יכול להכריחו למלאות חפירות ואם לשלם דמים משי"ה היו כתביעת קרקע, ורצה ליתן דמים, ודוקא בחפירת חפירות שהרשות ביד המזיק למלאות החפירות ולא לשלם דמים משי"ה היו כתביעת קרקע, ורצה ליתן דמים, ודוקא בחפירת חפירות רק בדמים משי"ה היו כתביעת ממון. וכן נקט ה**נתיבות** (סי' צה ביאורים ס"ק ז), ומה שמבואר לעיל בשם הנתיבות שעל המזיק לתקן הנוק היינו עיי' דמים או תיקון בפועל (ואבל אינו חייב לשלם הפחת כמבואר להלן בשם החזו"א).

ז. הוצאת התיקון או השלמתו

ולפי השי"ד יוצא דאין כאן אלא חובת תיקון, וכי"כ החזו"א (שם ד"ה והנה לדברי) וכת' דלפי השי"ד נחא דאין שמין כמה נפחתה החצר שזה לא נאמר אלא בנזק שא"א לתקן, ע"כ.

ולפי דעל זש וזי של חלק בין ג' אופנים: ב' במקום שלא שייך לתקן את הנוק משלם פחת הנוק כמה היה שיה וזכמה היא שיה. אבל היכא דשייך לתקן את הנוק אין משלם פחת הנוק אלא תיקונו ובכה"ג להראב"ד יכול הנתבע לחייב את המזיק שיתקן לו בפועל. ועכ"פ לכוי"ע אינו משלם פחת אלא דמי התיקון. וכי"כ הדברי **משפט** (סי' שבע ס"ק א).

אלא דעיי' **בשמי"ח** (סי' ה) בשם ר"מ דאין חייב לתקן אלא ליתן דמי הנוק, והביא רמ"א **מב"ק** (מ"ה) דבעל החצר חייב בנזקי הבור דעל דמיה ברמ"א למלווי, ולא על בעל השור. וביאר החזו"א (שם) שכונות ר"י שאין עיקר חיובו כלל למלא, שאם עיקר חיובו למלא אלא שפודה עצמו בדמים הדין נותן דכ"י שלא שילם יחייב בנזקי הבור, ועוד שאם עיקר חיובו למלא הדין נותן דהו"ל תביעת קרקע ואין נשבעין עליה, אלא עיקר חיובו הוא ממון כשאר נזקין. ולפי"ז יש מקום לומר דאפי' **נזק העומד לתקן משלם דמי תיקונו** ואין שמין פחתה מ"מ חשיבא תביעת ממון, ולא תביעת קרקע כיון שמתחייב ממון בשעת הנוק, ולא רמי עליה תיקונו כלל, ומ"מ כיון ששרש התביעה משום שעומד לתיקון י"ל דחשיב תביעת קרקע, ע"כ. ועיי' **בחזו"א** (אה"ע סי' צב ס"ק טו) ו**במשפט המזיק** (פ"ב הגה מ). ונמצא דלפי דעתו החיוב הוא תשלום התיקון ולא פחת הנוק ואינו חייב אלא דמים בלבד ולא תיקון. ולפי החזו"א באופן שהזיק רכב באופן שלא ירד ערכו בשוק כ"כ אבל נהוג לתקן הזיק זה הרי חייב בשלם לו דמי התיקון, ואם לאחר שהזיק קיבל הרוב הניזק תאונה אחרת ושוב אין אפשרות לתקנו י"ל דחייב כי הוא נתחייב בתשלום כי עומד לתיקון.

ועיי' **בפתח"ש** (ניזקין פ"י הגה יז) שכת' דאף לשי"ד דוקא כשעיי' התיקון יחזור הדבר לקדמותו, כגון היכא דחצר בור שיכול למלאותו, וכן בבית שנשבר בו זכוכית יכול לעשות זכוכית חדשה, אבל בית שנפל אפי"פ שיכול לבנותו מהחדש, לא מיקרי תיקון הנוק אלא פנים חדשות. ואם גם עיי' התיקון לא יחזור החפץ להיות כמה שהיה, כגון כלי חדש, שסוף סוף לא ישאר אלא כלי מתוקן ולא כלי חדש, צריך לשלם דמי כלי חדש ולא תשלום התיקון, שלא אמרו שצריך לתקן אלא להחמיר על המזיק, ע"כ.

ח. ביצוע התיקון או עיי' המזיק או עיי' הניזק (לדעת השי"ד והרמ"א)

והנה **בתרומת הכרי** (סי' שפ"ג) תמה נמי על השי"ד מהא דהכניס שורו לחצר חברו וחפר בה בור שבעל השור חייב בנזקי החצר אבל לא בנזקי הבור, ואי חש"ד כיון שמוטל על בעל השור למלאות הבור נעשה כבורו. ו**בפתח"ש** (שם) כתב דנר' שאף לשי"ד אין המזיק חייב לטפל בתיקון הנוק אלא שצריך לשלם לניזק הוצאות התיקון, ואי"כ לאו בעל הבור הוא. ו**באולם המשפט** (שם) כתב דשאני בור בחצר חברו שאין לו רשות להכניס ולתקן. ועיי' עוד **בחזו"א** שם בזה.

ט. לא פירחת ערכו או שאינו עומד לתיקון

מעלת יוצא שלדעת הסוברים שיש חובת דמים צריך לשלם הפחת של הרוב מחמת הפגיעה או של החלק ממנו הניזק כדבר נפרד ומבואר לעיל אות ב', ואם הודו דבר שאינו גורם פחת לחפץ כגון ששרט רכב שפועל מצבו אין הדבר פוחת ערכו פטור. אולם לדעת הסוברים שהיא חובת תיקון צריך לשלם שווי התיקון או לתקנו אף אם לא נגרם פחת. ואם אינו עומד לתיקון פטור מלתקן אלא שעכ"פ חייב לשלם אם היה פחת. ובאופן שאף אחר התיקון יש פחת לרכב הניזק וכדו' נראה שמשלם גם הפחת. וכי"כ **במשפט המזיק** (פ"ב הגה א). ומ"מ בגוונא שהמזיק רוצה לתקנו אצל איש מקצוע שאינו מומחה כגון אצל מוסך שאינו רשום וכדו' וזו, אלא הרוב הוא יקר על המזיק לתקנו במקום שמוקנים באופן מקצועי. וכן שמענו מחשובי הדיינים שליט"א. [ואם הניזק רוצה להכריח את המזיק לתקן לדעת הראב"ד צריך לתקן, אולם לחלוקים וכן לפי החזו"א אינו חייב אלא דמים. ובאופן שהמזיק מעדיף לתקן אפילו הניזק רוצה דמים יכול לתקן כמבואר לעיל ואף לתומים הנ"ל הדין כן (אלא שלדעתו יכול לשלם במקום לתקן). אולם לדעת החזו"א חל חובת דמים מחמת התיקון ואין ביד המזיק לחייב לתקן. י. ויקרא וזולא

ולדעת השי"ד דאין אלא חובת תיקון כתב החזו"א (שם) שאם בשעת הנוק התיקון היה שווה וזוא ובשעת העמדה בדין ד' משלם ד' והמזיק ידו והשטת וזוא משלם זוא. אלא דלפי החזו"א (שם) שם דעיקר חיובו הוא ממון אפי' נזק העומד לתיקן דינו שמשלם דמי תיקונו ומ"מ מתחייב ממון כשעת הנוק. ועיי' **בחזו"א** (בי"ק סי' ס"ח ס"ק טו) ו**במשפט** (ניזק ממון סי' א).

י. יש ביטוח על החפץ

ואם לזון במקום שהניזק מקבל כסף מחברת הביטוח ע"מ לשלם הנוק האם המזיק נפרט. וכבר יצא לדון בזה **באור שמח** (שכירות ריש פ"ז) וכתב לענין במי ששכר בית מחבירו, ובעל הבית הלך וביטח את הבית נגד שריפה, ונשרף הבית שבאופן שהוא כמו גניבה ואבידה, ששוכר חייב, אינו נפטור מלשלם הנוק, והוכיח כן מהא דאמרין **בב"ק** (קט"ו). במי שירד להציל ועלה שלו ומאילו דמשמיא רחמינו לעילי ומשלם דמים אמרו מ"ת, הרי דאף שמה שקיבל עליו האחריות הוא מחמת שמציל חמורו של חברו ומצטער חמור של עצמו, ובאן לא הפסיד את חמורו, שהוא עלה מאליו, וע"פ אפי"פ א"י לומר דכ"י שאין מחמת שציל חמורו ליפטר מלשלם, אלא אמרין משמ"י רחימו עליה, כ"ש כאן שהוא משלם מידי חודש בחדשו להבטיח את ביתו מאחריות שריפה, לכן אפי"פ דלא נפסד מהשריפה, שחברת הביטוח ישלם לו, אפי"פ חייב השוכר לשלם, ע"כ. אולם **ההרי בשמי"ח** (מהד"ת סי' רמה) דחה הראיה דאמרין מן שמ"י רחימו עליה והאריך דאין ראהי משם ומסיק לפטור הנתבע, עיי"ש. ועיי' **במנח"מ** (ח"ב סי' פ"ח ח"י"ג סי' קכ"ז).

יא. ספק אם הזיק

ואם מסופק אם פגע ברוב או שרטו וכדו', פטור מלשלם, דכבר אמרו **בב"ק** (מו' א) א"ר שמואל בר נחמני מנין להמוציא מחבירו עליו הראיה שגא' מי בעל דברים יגש אליהם יגש ראהי אליהם, ומתקף לה רב אשי הא למה לי קרא סברא הוא דכאבי ליה כאיבא אזיל לבי אסיא, אלא קרא לכד"ר"י וכי שאין נזקין אלא לתובע תחלה. וכת' **רש"י** (ניזקין מ"ח) שלמסקנא ילפינן מסברא והוי דמאור. ובכל גוונא דא הוי כאינו יודע אם נתחייבתי דאם התובע בעצמו אינו יודע פטור אף לצאת ידי שמים כמבואר **בשו"ע** סימן ע"ה (סי' ט) ו**בסמ"ע** (סי' כב). וכעין זה מציינו **בשו"ע** (סי' רצ"א ס"ק מד), ועיי"ש **בפאות** (סי' ד). וכת' ס' ספק אם פגע אבל במקום שיש איסור וחובת לציי"ש, וכן בדיעבד במקום ספק ממון, הוי כספק תורה כמבואר **בחת"ס** (יו"ד סי' רמ"א) ע"פ הרשב"א ברש ב"ק דספק נזקין להחמיר, דהוא משום דעיקר ענין נזיקין הוא גדר למע"ע ונשמרתם מאוד לנפשותיכם ולא תעמדו על דם רעך וכתבי"ה והיה עלך דמים, עיי"ש. ועיי' ש"י"כ לבאר דבריהם **בדברי יציב** (ח"ו"מ סי' סט - ע) ו**בברכת שמואל** (ב"ק סי' ב). **יג. יש אומדנא דרוביה או רגלים לדבר שהזיק**

ואפי' במקום שיש אומדנא דמוכח פטור, שהרי מציינו **ברמב"ם** (ניזקין ממון פ"ח ה"י"ד) ו**בשו"ע** (סי' תח"ע"ג) ע"פ הגמ' **ב"ב** (ג"ג) שפסקו דשור שהיה רועה ונמכר שור הרוג בצידו, אפי"פ שזה מנוגד זה מועד לינח כו', אין אומרים בידוע שזה נגחו כו' עד שיראוהו עדים ששרים, ע"כ. ומכאן שלא מוציאם ממון אפי' ע"פ אומדנא גדולה, וכבר הוכיח כן **המהרי"ק** (שורש קכ"ט) הביאו **הראנ"ח** (ח"א סי' יז). ועיי' חילוקים בזה **בערוה"ש** (סי' ת"א אות ג וסי' ל אות יז). ועיי' עוד **בשד"ח** (מע' האל"ף אות שפ"ג) ו**בקובץ פשוט** (ח"ב סי' לח). ובמקום שיש רגלים לדבר כתי' **הרמ"א** (סי' ע"ה סעי' יז) שניתן להשביעו היסת. ודעת **הסמ"ע** (סי' קמ"ט) שאם תפס לא מפקינן מיניה אולם השי"ד (סי' ס"ד) דחה דבריו. ועיי' עוד **בשו"ע** סי' צ"א (סי' ה) וסי' ק"ז (סי' ה). ומ"מ בזמננו מנהג בהי הדין שלא לחייב שום שבעה, אלא בדי"כ מפשרין בין הצדדין, וזה שיש עליו חיוב שבעה מפסיד חלק מממונו תמורת זה שאינו נשבע, ומאידך השני מפסיד חלק מהממון אף שהלה לא נשבע, ועיי' **בדברי מלכיאל** (ח"ב סי' קל"ג), **באבן יקרה** (ח"א ח"ו"מ סי' ז), **באג"מ** (ח"ו"מ ח"א סי' נ"ג) ובספר **פסטי צדק** (ד"יינים נמי ס"ג) בשם **הגר"ק זצ"ל**.

מ. מ. ס. ק. נ. א. ד. ר. י. נ. א.

העולה לדינא, א' מי שהזיק ממון של חברו כגון מכוננית וכדו', אם הוא נזק שאינו ניתן לתיקון חייב לשלם דמים. ואם ניתן לתיקון י"א שחייב לתקנו או לשלם דמי התיקון. ב' לסוברים שיש חובת דמים צריך לשלם הפחת של דבר הניזוק, ובאופן שלא נגרם פחת לחפץ כגון ששרט רכב שלפי מצבו אין הדבר גורם ירידה בערכו, פטור (ומ"מ אם עומד לתיקון צריך לתקנו). ולסוברים שהיא חובת תיקון צריך לשלם שווי התיקון או לתקנו אפילו אין ירידה בערך של החפץ, ואם נזק כזה אינו עומד לתיקון פטור (ואם יש פחת צריך לשלמו). ג' אם הזיק חלק מהחפץ שהדרך הוא להחליפו או לתקנו באופן נפרד, כגון שגנע בפנס של רכב, שמים רק דמי אותו חלק ולא הפחת של הרוב כולו. ד' אף לסוברים שיש חובת תיקון היינו דוקא כשעיי' התיקון יחזור הדבר לקדמותו, כגון ששבר פנס של רכב ויכול להחליפו וכן כל כיצא בזה, אבל רכב שנהרס אפי"פ שיכול לחדשו לא מיקרי תיקון הנוק אלא פנים חדשות. וכן באופן שעיי' התיקון לא יחזור החפץ להיות כמו שהיה, כגון שהוא חדר, שסוף סוף לא שיקר אלא כלי מתוקן ולא כלי חדש, ובכה"ג צריך לשלם דמי כלי חדש ולא תשלום התיקון, ולא אמרו שצריך לתקן אלא להחמיר על המזיק. ה' באופנים שיש חובת דמים (ולא תיקון), אם חלף שניזוק אין לו שווי בשוק מחמת השימוש שעשו בו וכדו', י"א שמשערי"א את הנוק עיי' שישבח כמה היה מוכן הניזק לשלם לפני הנוק בעד קניית חפץ חדש במקום החפץ, ובאופן זה נאמד כמה שווי החפץ בעיני בעליו. וי"א שיש לשלם את ערך החפץ בעצמותו, עיי' שישומו את החפץ הישן בשמאות יחסית לחפץ חדש, וכגון אם פנס של רכב חדש תקופת השימוש בו שלש שנים, הרי שלאחר שנה נחשיב אותו שפחת שליש שוויו וכן עיי' הדרך לפי יושנו של החפץ.

ב. כתב החכמת אדם (שם ד"נ"ל) דחש"ל שמה דמהני בעלה בעיר היינו דוקא בביתה, (דושי"ת דוקא בביתה, דושי"ת דוקא בביתה), דושי"ת שמה דמהני בעלה, אבל אם הלכה לבית אחר ברשות בעלה, וכ"ש כשבעלה נתן לה רשות לדבר עם איש אחד דבר סתר ולסגור הדלת, פשיטא דאסור.

וביאר דבריו **בבית אדם** (סי' ק"י"ז) דהא דאמרין דבעלה בעיר אימת בעלה עליה, אינו ר"ל דמשום הכי לא תכשל דמתיירא שמה יבא הבעל בשעה מעשה, דאי"כ גם אם ליבו גס בה יהיה מותר, דמאי שנא, אלא דפירושו שהיא מתיירא שיבא הבעל וימצא שהיא מתייחדת עם איש שאינו גס בה יחשוד אותה, ושמה יחקור אותה ויודוע לו האמת, אבל היכא דגס בה לא יחוש אם ימצא אותה מתייחדת עמו וע"כ איכא חשש דתחטא, ולפי"ז כשבעלה נתן לה רשות ללכת למקום פלוני ודאי דאיכא למיחש, דהא אם יבא בעלה לא יעלה על דעתו לחקור אותה, כיון שברשות הלכה.

[ועיי' **בזבב מישרים** (ח"א סי' ה) דלא הקל למעשה נגד חומרת הבינת אדם אלא בכה"ג דאין הדלת נעולה, דכיון דאין חומרתו מבוארת בשום פוסק, בודאי היכא דאין הדלת נעולה יש לצרף שיטת המקילין דליכא יחוד בכה"ג].

אולם יעויין בשו"ת **הרדב"ז** (ח"ג סי' תתק"כ-תפ"ב) דנשאל בענין נשים העושות מלאכה בבית העכו"ם אי אית ביה משום יחוד, והעלה להקל בדבר, וחד מטעמיו שם משום דבעלה בעיר ואמר רבא בעלה בעיר אין חוששין משום יחוד. ומבואר דבריו להדיא דהאי היתרא מהני אף היכא דבעלה נתן לה רשות ללכת למקום היחוד.

וכן נראה מסתימות כל הפוסקים דסתמו בדבר דהיכא דבעלה בעיר לית ביה משום יחוד, ולא אשמועינן אחד מהם דהיכא דבעלה נתן לה רשות ללכת לאותו מקום ליתא לההיא היתירא.

ועיי' **בשו"ת ברכה** (סי' כ"ב ס"ק א') דהביא מי שסובר דהא דבעלה בעיר היינו דוקא בביתה, וכתב ע"ז החיד"א - אמנם לדעתי הקצרה כשבעלה בעיר אין בו משום יחוד מילתא פסיקתא, דהכי אמרו בש"ס ופסקוהו הפוסקים ראשונים ואחרונים, ומנין לנו חלק חלוקים אלו מדעתנו. עכ"ל. ודוק מינה ואוקי באתרין.

ועיי' עוד **בדבר הלכה** (סי' ז' ס"ג) דכתב משמיה **דהחזו"א** דהקל בדבר. [ולדבריהם טעמא דבעלה בעיר משום דאימת בעלה עליה ולא תחטא, והא דלא הקלו מחמת סברא זו אף היכא דליבו גס בה - וכמו שהקשה החכמת אדם, יש לבאר דהיכא דליבו גס בה קרובים הם טפי לעבירה ומשי"ה לא סמכו על סברא זו להקל בכה"ג].

פניני מוסר
עניני שבת קודש
מעלת וקדושת השבת (י)

מעלת השבת ששקולה כנגד כל המצוות - "השבת ועבודה זרה, כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה, והשבת היא האות שבין הקדוש ברוך הוא ובניינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצוות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל מחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודה זרה ושניהם כגוים לכל דבריהם. לפיכך מבחש הנביא ואומר אשרי אנושי יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגוי. וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דברי". (רמב"ם פ"ל שבת ה"י"ז)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמדה"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש: 3-3-1 שלווחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. חניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם להצלת התורה ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503
שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריכם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ל: Amikta571@gmail.com